

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Николишин І.Ю., Зізяк Н.В.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

У статті розглянуто основи функціонування фінансового ринку, фактори розвитку і його роль в мобілізації та розподілення фінансовими ресурсами.

Ключові слова: фінансовий ринок, форми фінансового ринку, суб'єкти фінансового ринку.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом акумуляції тимчасово вільних фінансових ресурсів. З огляду на те, що фінансовий ринок країни формується в умовах трансформаційних процесів, він потребує ретельного дослідження як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Враховуючи незначний період функціонування порівняно з економічно розвинутими країнами, фінансовий ринок в Україні має певні вади, які необхідно усунути, але для цього необхідно ретельно дослідити тенденції.

Функціонування ринку неможливе без роботи фінансової системи, що забезпечує його нормальне існування і розвиток. Фінансовий ринок є важливим каналом фінансування економіки, фундаментом фінансової системи, що надає їй стабільності.

Таким чином фінансовий ринок є цілісною системою, яка складається із взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, кожний з яких спроможний окремо впливати на розвиток цієї системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна більшість вчених, які досліджують фінансовий ринок у всіх його особливостях, відображають своє бачення у наукових працях розкриваючі складні складові питання функціонування та перспективного розвитку. Серед таких вчених вітчизняних та зарубіжних можна віднести: К. Омає, О. Білоруса, А. Гальчинського, С. Гофмана, І. Школьник та інших.

Основною метою статті виступає розкриття фінансового ринку в фінансовій системі України та аналіз сьогоденного стану.

Постановка завдання. Для того, щоб визначити можливі подальші напрямки розвитку фінансового ринку України, потрібно дослідити сутність, функції та роль фінансового ринку як складової фінансової системи.

Викладення основного матеріалу. Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Добре функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві.

Актуальність цього напрямку дослідження обумовлена рядом причин. По-перше, потребою обґрунтування дослідження проблем, що мають місце на фінансовому ринку України. По-друге, відсутністю у вітчизняній науці теоретичних розробок правового характеру, що визначають здійснення регулювання фінансового ринку. По-третє, потребою в ефективних, у практичному відношенні, рекомендаціях стосовно подальшого розвитку та становлення фінансового ринку України. Фінансовий сектор є однією з найважливіших ланок національної економіки.

На думку В.М. Опаріна «Фінансовий ринок» – це сукупність обмінно-перерозподільчих відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [2, с. 128].

Фінансовий ринок – це складова фінансової системи держави, яка може успішно розвиватися і функціонувати лише в ринкових умовах. Розвиток фінансового ринку відображає гнучкість фінансової системи та швидкість, з якою вона може пристосуватися до змін в економічному та політичному житті країни, а також до різноманітних процесів, які відбуваються за її межами. Фінансовий ринок забезпечує свободу руху капіталів та інших фінансових суб'єктів у світовому масштабі.

Для нормального функціонування економіки держави необхідно постійно мобілізувати, розподіляти і перерозподіляти фінансові ресурси. Для цього у економічній системі держави є два механізми: мобілізація коштів за допомогою податкової системи і фінансовий ринок, на якому відбувається розподіл і перерозподіл капіталу. Фінансовий ринок – це особливий ринок, на якому продаються і купуються особливий товар гроші, надані в користування на час у формі позик або назавжди [1, с. 90].

Фінансовий ринок як цілісна структура взаємовідносин між економічними суб'єктами виконує ряд таких функцій:

1. Мобілізація тимчасово вільних грошових коштів через продаж цінних паперів.
2. Фінансування відтворювального процесу.
3. Сприяння переливу капіталу між галузями та компаніями.
4. Підвищення ефективності економіки в цілому.

Першими формами фінансового ринку є світовий валютний та фондовий ринки, які розпочали своє зародження з 1970 років. Саме у цей час було введено режим вільно плаваючих валютних курсів та створення перших систем електронних торгів валютними та цінними паперами. На сьогодні фінансовий ринок має такі складові:

1. Ринки матеріальних активів.
2. Ринки цінних паперів.
3. Ринки деривативів (ф'ючерсів, форвардів).
4. Ринки заставних.
5. Ринки споживчого кредиту.
6. Ринки інвестицій.
7. Ринки валютних коштів [1, с. 56].

До основних факторів виникнення та становлення розвитку фінансового ринку, що визначає його особливість та специфіку можна віднести такі:

- транскордонний рух фінансових ресурсів;
- технічний прогрес і стрімкий розвиток інформаційних технологій;
- посилення конкуренції на світовому ринку між національними і закордонними фінансовими-кредитними інститутами;
- становлення нових складових фінансового ринку.

Основними суб'єктами фінансового ринку виступають держава, населення, професійні учасники ринку – фінансові інститути та інститути інфраструктури, інститути позафінансової сфери, а також іноземні учасники ринку [5, с. 25].

Головним завданням регулювання є узгодження інтересів всіх суб'єктів ринку шляхом встановлення необхідних обмежень і заборон в їх взаємовідносинах, а також непрямим втручанням в їхню діяльність.

Товаром на фінансовому ринку є фінансові ресурси, тобто грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту, що створюється протягом певного часу в національній економіці країни. Але це твердження підтримують не всі вчені та науковці, деякі розглядають фінансовий ринок з точки перерозподілу фінансових за допомогою фінансового ринку має певні часові обмеження і здійснюється на умовах платності та на основі співвідношення попиту та пропозиції які у свою чергу знаходяться під впливом рівня конкуренції.

Таким чином він повинен здійснювати мобілізацію і розподіл фінансових ресурсів, що сконцентровані у населення, у розпорядженні суб'єктів господарювання та в державних грошових фондах.

Тобто по суті фінансовий ринок у процесі перерозподілу фінансових ресурсів виконує ті функції, які не може виконати жодна складова фінансової системи, при цьому фінансовий ринок значно впливає на її ефективність, стійкість та еластичність.

За допомогою фінансового ринку, як правило, мобілізуються і використовуються тимчасово вільні фінансові ресурси або ресурси, що мали раніше цільове призначення.

Фінансовий ринок виник як наслідок у результаті появи потреби в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки держави. Тобто можна стверджувати, щоб фінансовий ринок був досконалий та перспективний для країни потрібно, щоб він відображав попит і пропозицію фінансових ресурсів і з найменшими затратами [4, с. 60].

На ринку фінансових послуг України сьогодні найактивнішими інституційними учасниками є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, оскільки вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів та справляють прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат та добробут населення.

Роль і значення ринку банківських послуг у сучасному світі переоцінити важко. Як специфічний фінансовий інститут банківський ринок забезпечує безперервний грошовий обіг та обіг капіталу. Об'єднаний в економічну й організаційно-правову структуру – національну банківську систему, він здійснює управління грошовими ресурсами, реалізуючи економічні інтереси суспільства. Для того щоб розглянути сучасний стан розвитку банківської системи, необхідно проаналізувати динаміку основних показників діяльності банківських установ за 2011-2013 років (табл. 1).

Отже, за даними таблиці можна відмітити, що кількість зареєстрованих банків поступово збільшилась. Аналізуючи частку простроченої заборгованості за кредитами спостерігається тенденція зниження, а дохідність діяльності банківської системи за 2011-2013 року поступово зростає, а витрати знижуються, це вказує на конкурентність між банківськими установами та підвищення якості банківського обслуговування та доступності кредитів.

Разом із позитивною тенденцією основних показників діяльності ринку банківських послуг майбутній

економічний розвиток неможливий без достатнього розміру банківського капіталу і підвищення рівня його капіталізації. У різних державах комерційні банки використовують неоднакові методики розрахунку показників капіталізації банківських установ.

Таблиця 1
Основні показники діяльності банківських установ в Україні за 2011-2013 роки, млн. грн. [6]

Показник	2011	2012	2013
Кількість зареєстрованих банків	176	176	180
Чисті активи	942088	1054280	127192
Кредити надані	755030	825320	815327
Частка простроченої заборгованості за кредитами, %	11,2	9,6	8,9
Вклад в цінні папери	83559	87719	96340
Власний капітал банків	137725	155487	169320
Зобов'язання банків	804363	898793	957872
Доходи банків	136848	142778	150449
Витрати банків	149875	150486	145550
Результат діяльності банків	-13027	-7708	4899

Не менш важливим сегментом ринку фінансових послуг в Україні є ринок страхування, повноцінне існування якого є важливою умовою не лише для підвищення добробуту населення, але й для сталого економічного розвитку країни. Темпи зростання основних показників, що характеризують сучасний стан розвитку ринку страхових послуг, обумовлені насамперед збільшенням обсягів добровільного страхування майна, що становить 80-85% від усіх страхових премій.

Якщо говорити про абсолютні показники ринку – вони демонструють позитивну динаміку. Наприклад, за 9 місяців 2013 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року валовий обсяг премій від юридичних осіб зріс на 5,6 млрд гривень, тоді як за січень-вересень 2012 року порівняно з цими ж місяцями 2011 року – лише на 117,2 млн. гривень [7].

Якщо проаналізувати детальніше, то в Україні багато компаній відмовляються страхуватися, це пояснюється труднощами в економіці. Зовсім небагато підприємств сьогодні інвестують в розвиток бізнесу та нарощування матеріально-технічної бази. Амортизація скорочує вартість існуючого майна, а нове, яке потребує страхування, не з'являється. Кількість збиткового бізнесу постійно збільшується. Якщо в січні-вересні 2012 року частка прибуткових компаній була понад 60%, то за підсумками дев'яти місяців 2013 року вона скоротилася до 59,8%, а обсяг збитків за цей період сягнув 107,4 млрд. гривень [7].

Одним із головних чинників розвитку фондового ринку в Україні є його вплив на соціальний і економічний стан, зокрема на сприяння розвитку інвестиційних процесів, забезпечення впевненості і довіри інвесторів, ефективності використання капіталу та діяльності товаристів. Пріоритетними напрямками державної політики в сфері регулювання фондового ринку є створення сучасної і досконалої законодавчої бази та правового середовища, здатного привернути увагу інвесторів її ефективно спрямовувати їхні капіталовкладення на відновлення та забезпечення подальшого зростання виробництва. Фондовий ринок України динамічно розвивається і на сьогоднішній час зареєстрованих комісією цінних паперів, становив 207,0 млрд. грн. [7].

Розвиток економіки є не можливим без розвинутого, стабільного, надійного та ефективного фінансового ринку нашої держави. Таким чином, однією з

найважливіших цілей сьогоденного етапу розвитку економіки країни є втілення обґрунтованих та системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Фінансовий ринок має визначальний вплив на функціонування фінансової системи країни і від того наскільки стабільно він функціонуватиме та інтенсивно розвиватиметься, залежатиме і стабільність фінансової системи в цілому.

В Україні слід впровадити цілісну довгострокову стратегію розвитку фінансового сектору України, а також для координації дій різних органів влади в сфері впровадження заходів щодо розвитку фінансового сектору.

Побудова реального і ефективного фінансового ринку потребує закладення в його основу певних принципів:

- вільний доступ до ринкової інформації і ринкових інструментів для всіх учасників фінансового ринку;
- прозорість ринку і реальний захист інвесторів;
- ліквідність фінансових інструментів ринку;
- конкурентоспроможність та ефективність;
- відповідність міжнародним стандартам.

Фінансовий ринок має досить складну внутрішню структуру, і щоб його функціонування досягало найбільшої ефективності тоді, коли задіяні усі його складові. При цьому виконуючі завдання, які покладені на перспективний розвиток та стабільності в цілому, де один із головних, це вдосконалення регулювання фінансового ринку.

Список літератури:

1. Білоус О.А. Ринок облігацій як сегмент фондового ринку // Фінанси України. – 2005. – №2. – С. 128.
2. Блага Н.В. Інформаційна прозорість фондового ринку України // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 90-95.
3. Бланк І.А. Основи фінансового менеджмента. – К.: Ніка Центр, 2005. – С. 592.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: Ніс, 2003. – с.416.
5. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку, 2008. – С. 348.
6. www.minfm.gov.ua – сайт Міністерства фінансів України.
7. insurance.uabs.edu.ua – сайт Міжнародних Наукових Досліджень.

Николишин И.Ю., Зизяк Н.В.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ФИНАНСОВОГО РЫНКА В ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЕ УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрены основы функционирования финансового рынка, факторы развития и его роль в мобилизации и распределении финансовыми ресурсами.

Ключевые слова: финансовый рынок, формы финансового рынка, субъекты рынка.

Nikolishin I.Yu., Zizjak N.V.

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

ROLE AND IMPORTANCE OF FINANCIAL MARKETS IN FINANCIAL SYSTEM UKRAINE

Summary

In the article bases of functioning of financial market, factors of development and his role, are considered in mobilizations and distributing financial resources.

Keywords: financial market, forms of financial market, subjects of financial market.